

МИКИ МАУС

ТОТЕЛУ
13
ЈЕДАН ПРОТИВ ТРОЈИЦЕ

МИКИ
ЈЕ
РЕШИО
ДА СЕ
РАЗРАЧУНА
СА
ДУХОВИМА

ШТА СЕ МЕНЕ ТИЧУ
ОНЕ ОПОМЕНЕ! ЈА ЋУ
СЕ САКРИТИ У БЛИЗИ
НИ СОБЕ Г. ВУФА
ПРЕ НЕГО
ШТО СЕ
ДУХОВИ
ПОЈАВЕ!

АКО
НЕКО НОЋАС
ПОКУША
ДА СЕ ИГРА
ДУХОВА...

МИКИ
ЈЕ
ПОГЛЕДАО
ИЗА
УГЛА И
У
ИСТОМ
ТРЕНУТКУ
!...

ГРОМ
И
ПАКАО!

ТРИ
ДУХА!

СПРЕМИВШИ
СЕ ДА ПРЕДУПРЕ-
ДИ АКЦИЈУ
ДУХОВА,
МИКИ СЕ
ИЗНЕНАДИО
КАД ЈЕ
УГЛЕДАО
ТРИ ХЕЈДУЦИЈА
ПРЕ СОБОМ
Г. ВУФА...

ЕЈ,
ВИ!

ЛИФТ ЗА
ДЕЛО

ЛИФТ ЗА
ДЕЛО

АХА!...

МОЈ СИ...
ДОСТА СИ СЕ
ИГРАО
ДУХА!

СТАНИ! ОН
НИЈЕ ДУХ!

ВИДИШ! ОВО ЈЕ НАШ
ДЕТЕКТИВ... УДАРИО
САМ ГА ЦАКОМ
БРАШНА ПО
ГЛАВИ

ЗБИВА? А ЗАШТО
СИ ТО УЧИНИО?
ОВО МИ
ИЗГЛЕДА
СУМЊИВО!

У
ИДУЋЕМ
БРОЈУ:
ПОСЛЕДЊА
ОПОМЕНА

Ештар Алан Њо

— Ето, видите. А да је капетан Кид био згр... благо, то је позната ства... свет је то знао, али злату ни трага. Ја сам помислио: злато је још увек сакривено негде у земљи! После овог објашњења, неће вам изгледати чудновато кад вам кажем да сам се надао да ће ми мој пергамент, који сам на тако необичан начин нашао, донети неко разјашњење и да ћу пронаћи законано благо.

— Али како сте пронашли где се благо налази?

— Наваљао сам још дрва на ватру и принео сам поново пергамент пламену. Али се на њему ништа није појавило. Закључих да због прљавштине на пергаменту не може да се појави тајанствени текст. Узео сам топле воде и најживо опрао пергамент, трљајући га са обе стране, па сам га затим спустио у један калајисани суд, са мртвачком главом окренутом на доле, и ставио суд на ватру... После неколико минута, кад је суд већ био топао, извадио сам пергамент и готово сам крикнуо од ра-

дости: на пергаменту су се појавиле неразговетне мрље, али ипак толико јасне да су се видели редови неких знакова. Наставио сам да загревам суд с пергаментом. После неколико минута опет извукох пергамент: он је изгледао овако. Ево, погледајте!

Пошто га је претходно загрејао, Легран ми пружи пергамент. Текст је био написан црвеним мастилом, а налазио се између мртвачке главе и цртежа јарета. Изгледао је овако:

53+ + (305) 6*4826(4+)4+);
806*; 48+8x(60)85; 1+(; + *8+83
(88)5*+; 46 (88*96*?;8)*+(485);
5*+2*+(4956*2 (5*-4)8x8*;
4069285);6(8) 4++;1(+9;48081;
8:8+1;48+85; 4) 485+528806*81 (+
9;48; (88;4(+?34; 48)4+;161;:188;
+?;

— Али, — почех ја, враћајући ми пергамент пошто сам га разгледао, — сад знам исто толико колико и малопре. Да ми обећате све драго камење из Голконде не

бих могао да погодим шта значе ови знаци.

— То вам се само чини, — одврати Легран. — Решење тајне није ни издалека тако тешко како изгледа у почетку. Ови бројеви и знаци претстављају тајну азбуку. Ја се нисам збунио: из онога што сам знао о капетану Киду могао сам да закључим да он није био способен да пронађе нарочито компликовану шифру. Одмах сам био начисто с тим да се ради о најобичнијој тајној азбуци, бројевима и знацима уместо слова, која је мозгу овог припростог гусара изгледала довољно компликована да је нико не може разумети ако не зна кључ.

— И ви сте је одгонетнули?

— Разуме се! Дешифровао сам ја тајне азбуке које су биле десет хиљада пута теже и замршеније од ове. Прилике и извесна наклоност према загонеткама те врсте учинили су да сам постао доста вешт у томе послу. Верујте ми: нема те ствари коју људски ум може да измисли, а да људски ум не може и да је реши. Према мном су били бројеви и знаци, и ја сам знао да они нису комбинациони на неки немогућ начин. Вредело је покушати. И дао сам се на одгонетање.

Пре свега — то је прва ствар, уостајом, код свих тајних писама — требало је одредити којим је језиком писано тајно писмо на пергаменту. Сваки језик има своје правописне особености. Кад се утврди на коме је језику шифрован текст, онда треба пронаћи само један основ, једну могућност, једну једину реч, па после њи од ње и нагађати, по рачуну вероватноће, остала слова и речи. Тако се једино и решавају тајна писма. Овде ми је помогао цртеж јарета и реч „кид“. Та игра речи могућа је само на енглеском језику. Да није било тог путоказа, ја бих покушао да решим тајно писмо на основу француског или шпанског језика, којим су гусари у то доба у већини говорили. Овако је ствар била јасна: капетан Кид је писао на енглеском језику.

Видели сте: знаци нису били подељени на речи. Да је било подеље на речи, не би ми било нимало тешко да растумачим шифру. Узео бих, једноставно, кратке речи и одгонетнуо им смисао. Узео бих и речи састављене само од једног слова. Рецимо а или и и решио бих целу загонетку веома брзо. А овако, шта сам могао да радим? Остало ми је да утврдим

колико пута се који знак јавља у тексту. Препробао сам их и направио ову таблицу:

Знак	8 јавља се	33 пута
;	;	26 "
4	4	19 "
+	+	16 "
*	*	13 "
5	5	12 "
6	6	11 "
†	†	8 "
0	0	6 "
92	92	5 "
3	3	4 "
?	?	3 "
x	x	2 "
—	—	1 пут

Идемо даље — продужи Легран. — У енглеском језику, у писању, најчешће се јавља глас „е“. Затим по реду долазе: а, о, и, д, л, п, г, с, т, у, с, ф, г, л, м, w, b, k, p, q, x, z. Слово „е“ је толико често да је права реткост да га нема и у најкраћој речи.

То је била почетна тачка за даљи рад. Имао сам да пођем од слова „е“ и да трагам за осталим словима. Пошто се у табlici број 8 јавља најчешће, ја сам закључио да је најприродније да тај број узмем као тајни знак за слово „е“.

Да бих проверио тачност своје претпоставке, погледао сам да ли се број 8 јавља удвојен, јер се „е“, као што вам је познато, у енглеском језику често јавља удвојено, као у речима meet (срести), fleet (флота), speed (брзина), seen (видео), agree (сложити се) и у још много таквих речи. На пергаменту, као што видимо, удвојени знак 8 јавља се ништа мање него пет пута, ма да је текст веома кратак. Дакле: знак 8 узмемо као слово „е“.

У енглеском језику речца „the“, одређени члан, најчешће се јавља, чешће од свих других речи. Да видимо сад имамо ли у тексту три иста знака која се понављају, а од којих би трећи био 8. Ако пронађемо таква три знака, они ће претстављати реч „the“. Кад погледамо пергамент, видимо да се та комбинација јавља седам пута. То је комбинација 48. По свој прилици „4“ претставља слово t, „8“ слово h, а знак „3“ је као што рекосмо, слово „е“. Већ смо отишли далеко. Сад лакше можемо даље.

Пошто сам имао једну одгонетнуту реч, могао сам да растумачим почетке и свршетке осталих речи. Узиммо претпоследњи случај кад се у тексту појављује комбинација 48. Иза ње почиње нова реч, састављена делом од тих истих знакова. Кад пет од тих знакова заме-

нимо словима која им одговарају, добијамо:

t eeth

Задржимо се на тој групи слова Претставља ли она једну реч? Ако извршимо пробу са свим словима енглеске азбуке, стављајући једно по једно слово на празно место између првог „t“ и првог „e“, видећемо да ниједна од тако добијених речи нема никаквог смисла. Према томе, оно завршило th претставља почетак нове речи.

Остаје нам група: t ee, e којом сам поновио исти експеримент попуњавањем празног места једним по једним словом из азбуке. Нашао сам да једино слово „r“ образује са она остала три слова реч која нешто значи. Добило сам, дакле, реч tree (дрво) и сазнао сам у исто време да знак (претставља слово „r“.

Узео сам после тога да проучавам низ знакова између тих одгонетнутих речи и идуће комбинације; 48. Као што се види, између ова два the имамо овај шифрован текст:

the tree 4 (+ ? 34 the
управо, кад знакове које већ знам заменимо словима која им одговарају:

the tree thr + ? 3 h the

Ако место знакова чије нам је значење још непознато ставимо тачкице, добијамо:

the tree thr ... h the

Сваком Енглезу који зна свој језик јасно је да ова реч не може да буде друга до through (кроз). Овај закључак нам је открио значење још три знака. Сазнали смо да знаци + ? и 3 претстављају слова о, и, g.

Кад сад почнемо да овим до сада познатим словима замењујемо оних седам знакова које смо одгонетнули, наилазимо, у првом делу текста на ову групу знакова:

83 (88, која значи agree.

Мислим да је прилично јасно да ово може само да буде део речи degree, што нам даје још један објашњен знак. Сазнали смо да знак † претставља слово d.

Ако пођемо даље, наићи ћемо на четири слова иза ове групе коју смо одгонетнули, овакву групу:

; 46 (; 88

Кад ову групу дешифрирамо помоћу познатих слова, можемо да прочитамо th tree.

Ту нам се просто сама намеће реч thirteen (четрнаест). На овај начин смо добила два нова слова: сазнали смо да 6 и * значе i и p.

— Наставиће се —

Робин Худ и његова дружина

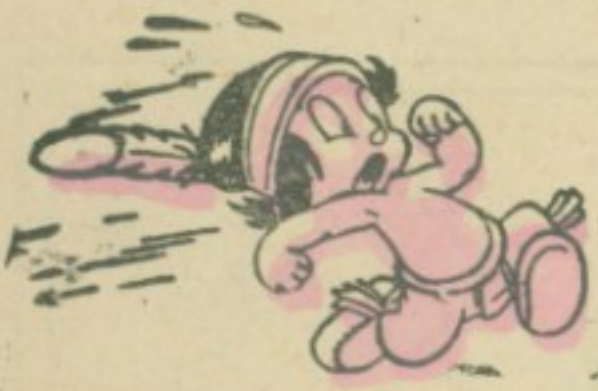
ИЗ РАНИЈИХ БРОЈЕВА: Да би спасао Робина Худа из шерифове тамнице, Мали Џон се прерушио у шерифовог стражара.

СУТРАДАН

МАЛИ ЏОН ЈЕ СУМОРНО ИШЧЕКИВАО ДВОБОЈ СА СВОЈИМ НАЈБОЉИМ ДРУГОМ!

МАЛИ ХИЈАВАТА

WALT DISNEY

СПАСАВА СЕЛО

КОЈИ ЛИ СУ ОВИ, САД?!

УПОМОЈ!!

НЕПРИЈАТЕЉИ!

СПАСАВАЈ СЕ КУД КОЈИ!

ПОГЛАВИЦА ЈЕ СХВАТИО ДА ЈЕ НЕПРИЈАТЕЉ ДАЛЕКО НАДМОЉАН МЕЂУТИМ...

ОТЕРАЈУ ИХ ВАТРОМ!

ЕВО ВАМ!

ЖИВЕО ХИЈАВАТА!!!

УРАА!! ЖИВЕО!!

ВАТРА!!!

СЛОУНЧЕ ТИРА ОД ВОЛА ДИЗНИЈАТ

ЈЕ ЛИ ИСТИНА ТИРО, ТО ШТО КАЖУ ДЕЦА; ДА СИ МНОГО СТРАШЉИВ БОЈИШ СЕ И - ЗЕЦА?

ЈА СТРАШЉИВ КОЈЕШТА! ТИ НЕ ЗНАЈУ МЕНЕ! ХВАЛИСАВЦИ ТО СУ, ЛАЖЉИВЦИ И БЕНЕ!

АМ' НЕК ПРОБА НЕКО ТЕБЕ ДА МИ ДИРА ТАЈ ТЕ БРЗО ЗНАТИ КО ЈЕ СЛОУНЧЕ ТИРА! ПЕСНИЦА ТЕ ОВА ТАКО ДА ГА ЗВИЗНЕ ДА КАД ПАДНЕ, ЈАДНИК, ЗЕМЉУ ТЕ ДА ЛИЗНЕ!

НЕ БОЈИ СЕ ТИРА НИ БЕМИХ ЈУНАКА, А КАМО ЛИ ОВИХ ХУЉА И ГЛУПАКА!

КАД ИХ ЗГРАДИМ, БИЋЕ БАТИНА, К'О КИША! ОВАКО ЋУ ЈА ЊИХ...

А-ЈАЈУ!

ЕВО МИША!

ГЛЕ ГЛЕ! САД ЈА ВИДИМ БАШ СИ ЈУНАК ПРАВИ! ТИ СЕ, МОРЕ, ПЛАШИШ И МИША У ТРАВИ!

НА ТВОЈОЈ ТИ ПРИЧИ МНОГО БЛАГОДАРИМ, АЛ' ЛАЖЉИВЦЕ ТАКВЕ ИЗВИНИ, - НЕ МАРИМ!

ПА ЗАР ОНА НЕ ЗНА ТЕ СЛОВОСТИ НАШЕ МИШЕВА СЕ, БРАТЕ СВИ СЛОНОВИ ПЛАШЕ!

БАШ ЈЕ ГЛУПА! НЕ ЗНАМ НИ САМ ШТО ЈЕ ВОЛИМ! ДА ЛИ ДА ЈЕ ОДМАХ ЗА ОПРОШТАЈ МОЛИМ?

НАСТАВИ СЕ

БЕТОВЕН

Генијални композитор Бетовен имао је тридесет и једну годину када се најзад одлучно да двојици својих присних пријатеља повери оно што га је годинама мучило: „... ја проводим бедан живот. Већ две године како избегавам свако друштво, јер нисам у стању да разговарам са људима: ја сам глув“.

Та вест је запрепастила његове пријатеље, али је најжалост била истинита. Обдарен изванредним слухом још у детињству, Бетовен је од десете године почео да запажа како му тај редак дар почиње да слаби. Због тога је постајао раздражљив, повучен и закопчан пред људима. Бетовен, који је волео људе, морао је да их се клони. Он, који је толико волео живот, морао је да се повлачи у самоћу, а људи, којима је толико давао, били су према њему свирепи. Називан је човекомрцем, јер нико није знао за његову патњу.

Без детињства

Бетовен се родио у Бону, на Рајни. У Немачку се доселио још његов дед, који је био фламанског порекла. Породица Лудвига Бетовена била је врло сиромашна: мати служавка, а отац неуспели певач и пијаниста.

Била су их три брата, од којих је Лудвиг био најстарији. Отац је радио запазно његове изванредне музичке способности и, желећи да од свога сина направи чудо и тиме се материјално обезбеди, он га је од четврте године подвргавао изванредном напору. Свакодневно је мали Бетовен морао да вежба клавиру или да проводи небројене часове свирајући на виолини. Он се никад није играо као друга деца. Па ипак, све је подносио и није губио вољу за музиком. Кад му је било једанаест година, постао је члан позоришног оркестра. У тринаестој, он је органист, затим два часове и издржава породицу. У седамнаестој години умрла му је мати и породица почиње потпуно да зависи од њега. Она је морао да се стиди и био је присиљен да тражи његово превођење у пензију, која је давна у руке сину.

Од своје двадесет и друге године Бетовен је стајало у Бечу. У томе граду, који никада није волео, доживљава прве успехе, разочарања и врхунац славе. Али оно

што никада није заборавио, то је Бон, река Рајна и мати коју је неизмерно волео. „Ах, ко би био срећнији од мене када би могао да изговорим слатко име мајке а да га она може чути?“

Велико разочарање

У Бечу, где је доста компоновао, упознао се пред крај 18 века са савременим француским идејама и тековинама револуције, под чијим је утицајем постао одушевљени републиканец. Пристајица националне независности и општег права гласа, он у Наполеону, док је још био револуционар, гледа човека који је у стању да оствари и његове тежње. Пише револуционарну музику у којој слави дотле непознатог и храброг човека са Корзике, и са радошћу дочекује у Бечу његове трупе.

Херојска симфонија — Ероика — посвећена је Наполеону. Али када је овај изневерено револуцију, Бетовен мења посвету и ставља нову: „У славу успомене на једног великог човека“. То је био Бетовенов одговор Наполеону када је чуо да се крунисао за цара.

Борба за опстанак

Бетовенов живот у Бечу био је врло мучан. У два маха је хтео да оде у иностранство, али су га пријатељи и поштоваоци од тога одвратили, обећавајући му помоћ.

Беч је имао разумевања за његову музику и њом се одушевљавао, али о његовом тешком животу нико није ништа знао. Бетовен је морао да се из лошег стана сели у још гори, а покаткад се није могао појавити на улици, јер су му дилеле биле сувине подеране. „Доспео сам до просјачког штапа, а морам да се претварам као да имам све што ми је потребно!“ — писао је он.

Разочаран у Беч који није могао да схвати његову Девету симфонију, Бетовен је одлучио да оде у Лондон, али је и овога пута једно је дивно писмо његових поштовалаца било довољно да га задржи.

Увек горд

Врхунац славе Бетовен је доживео 1814 године. То је било на Бечком конгресу, где су, ради деобе Европе, дошле политичке личности из свих њених земаља. Међу њима је Бетовен био призната

и запажена личност. Клањали су му се мали и велики, причеви и политичари, а он је био горд, свестан снаге и духовне моћи над тим људима које никада није ценито.

Бетовен је слободни мислилац. Он јавно износи своје мишљење о друштву, влади, полицији. „Краљевски и причеви, писао је, могу да праве професоре и тајне саветнике, они могу да их претрпавају титулама и орденима, али они не могу да праве велике људе...“

Свестан своје снаге, уверен у свој музички геније, Бетовен, кога су ценили, за живота није доживео да га воле. Ни са великим песником Гетеом Бетовен није био у пријатељским односима.

Најтежи ударац

Бетовен од двадесет и пете године нагло губи слух. Због тога постаје нарочито нервозан. У три-

СВЕ НА „Т“

На овој слици нацртано је тридесет различитих предмета. Погледајте их, а затим покријте шаком слику и покушајте да их набројите. Да би вам било лакше, рећи ћемо вам да имена свих предмета почињу на слово „т“.

десет и првој скоро ништа није чуо. Сада је могао само да се сећа радосних шетњи долинама Рајне и веселог писка фруде који му је причњавао особито задовољство. Оркестар у позоришту могао је да чује само ако се налазио сасвим уз њега. Потпуна глувоћа настула у четрдесет и петој години, а своја најгенијалнија музичка дела компоновао је кад га је слух већ био потпуно напустио.

Бетовен је свој последњи концерт природно када му је било четрдесет и пет година. Отада, свима онима који желе да разговарају с њим пружа бележницу. На 11.000 страна су исписана многобројна питања која су му познаници и пријатељи постављали. То је за њега било веома напорно. Али је у великом уметнику увек било довољно снаге.

Па ипак, главни удар је тек имао да дође. Једног новембарског дана 1822 године Бетовен је на претстави „Фиделија“ тражио да диригује оркестром. Претстава је почела. Оркестар је пратио такт Бетовенове палице, али оркестар и песма се нису могли ускладити. Шеф оркестра је морао да прекине извођење. Почели су изнова, али без успеха. Опет је дошло до прекида. Свима је било јасно да Бетовен више ништа не чује. Требало му је то рећи, али за то нико није имао храбрости.

Бетовен се, у недоумици, стао окретати, позвао је једног свог пријатеља и пружко му бележницу. „Преклињем вас да не продужавате, написало му је овај. Објаснићу вам код куће због чега“. Бетовену је, међутим, то било довољно. Као луд скочио је са бине и трчећи се упутио кући.

Никада касније Бетовен није могао да заборави овај дан. Сазнање да не може више да диригује било је за њега ужасно. То је био најбољнији удар који је један композитор могао да доживи. Али, Бетовен је зато наставио да ствара.

Победа

Бетовенову Девету симфонију Беч је на првом извођењу примио хладно, јер његова стваралачка и

мисаона музика није била у моди, већ италијанска, лака музика. Но, победа је ипак дошла. Петог маја 1824 године Бетовен је учествовао у извођењу програма, диригујући своју Девету симфонију. Публика је била одушевљена. Громогласни повиси и заглашујућа дупљава одјекивали су двораном. Глави Бетовен ништа није чуо, јер му је публика била за леђима. Тек када су га окренули, видео је своју победу. Догађај је за њега био толико узбудљив да се велики уметник онеистио. Поновну појаву Бетовена на позорници публици је пропратила петоструким аплаузом. То је било највише што је церемонијални Беч могао неом да укаже. Царска породица је поздрављана са несравњено мањом пажњом.

Тоследњи дани

Слава и новац у Бетовеновом животу нису ишли упередо. Ни овај успех није побољшао његове материјалне прилике. Бетовен је и даље сиротовао. Здравље му се погоршавало и узалуд се подвргао трећој операцији, очекује и четврту, у нади да ће се његов слух поправити. Најзад је добио запаљену плућа. За време болести, највећи музичар свих времена био је готово сасвим сам. Није било нико од његових блиских крај његове постеле. Један пријатељ који га је у то време посећивао бележи: „На својој самртничкој постели сав је изуједан од стеница“. У крајњој немаштини, Лудвиг ван Бетовен је био приморан да се обрати за помоћ Лондонском филхармонском друштву. На име прихода од концерта, који су припремали у његову корист, послали су му 100 ливара. Овом пажњом је Бетовен био дубоко узбуђен. Желео је да напише и да им пошаље Десету симфонију, али је било касно, јер је смрт учинила своје. Када је генијални композитор издахнуо, његову скромну имовину распродали су за 1575 форинти, али се његова уметничка заоставштина не може проценити никаквим милијардама. Он је највиша јуча светске музичке културе.

Художествено перо

Налив-перо је данас ушло у најширу употребу. Његову корисност није потребно објашњавати ни ученицима основних школа. Али у доба када се још употребљавало гушче перо, и када је, пре но што се приступи самом чину писања, као и за све време његовог трајања, требало изводити читав низ неопходних ситуних и заметних радња, људи су не само сањали, већ и покушавали да пронађу неко перо којим би се, без прекида, у једном даху, могло исписати више табака. Таквих покушаја било је на разним странама, па су их чинили и наши људи. И не без успеха.

Трага о томе остало је у старим нашим новинама које су, као и ове данас, представљале огледало стварног народног живота. Тако су Србске народне новине заслужног Теодора Павловића, у броју 39, од 28 августа 1840 године, донеле вест под насловом: Художествено перо. Непознати дописник јавља у тој вести из Беча да тамо „мало Србања има“, али да, и поред тога што их је мало, они се труде „примеру други изобразени народа следовати и себе у занату и художеству све веома изобразити“. За доказ да ова тврдња није никакво празно родољубиво разметање, непознати дописник наводи за пример Марка Петровића, златара, родом из Чакова. Овај земљак Доситеја Обрадовића пронашао је — каже дописник — „једно художествено перо, особито за путнике добро, којим се неколико табака исписати може, без да се и једанпут перо умочи у мастионицу“.

За оно доба пронашао нимао незнатан. Дописник описује како тај изум од пера изгледа: „Оно је од сребра направљено, дугачко од прилике 6 палаца (дола) а нешто дебље од обичног пера; горе на врху начињена је згода у коју се успе мастила од прилике за један

напрстак; доле се може метнути друго зарезано обично перо... што је — примећује дописник — утолито боље јер га сваки по вољи може себи угодити“.

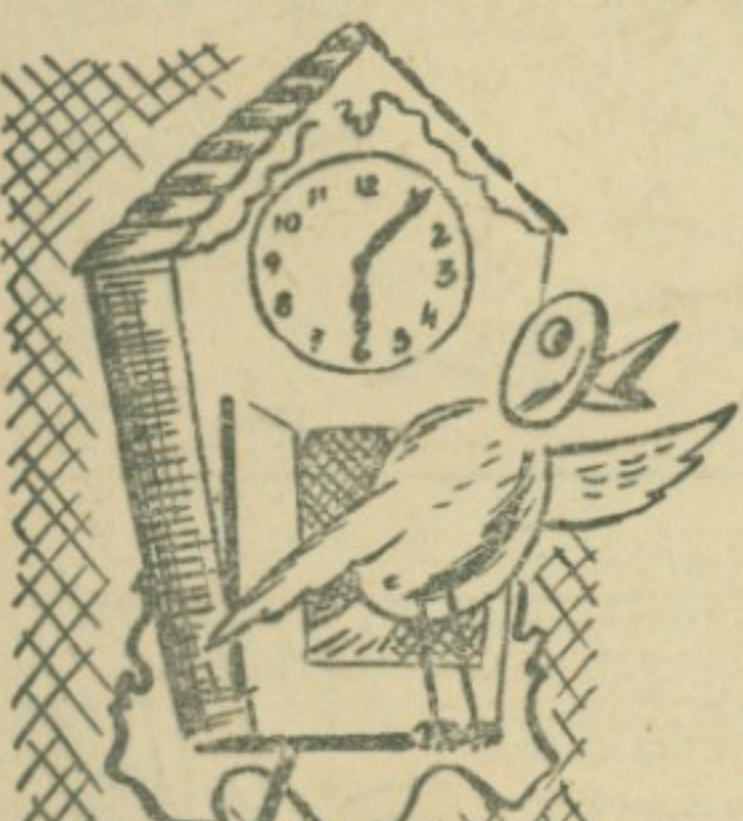
Из самог описа довољно је јасно да је такво перо, у ствари, претеча данашњег налив-пера. Основно начело господар-Марковог изума није се ни данас битно променило; једино што је усавршавано то је само оруђе и његова техника. Мо-

же се поклонити пуна вера примедби дописничкој да, уопште узев, „ово је перо врло вешто начињено“. Природно је и његово допунско обавештење: „Господар Марко Петровић добио је изскључителну привилегију да може ова пера правити и продавати, без да когод други сме то чинити, који од њега није опумоћен“. А дирљива је и разумљива такође и радост којом је ова вест, на крају, пропраћена и изражена речима: „Дај боже да скоро и више овакови радостиви вести чујемо!“

НЕОБИЧНИ ЧАСОВНИЦИ

У енглеском градићу Ворстију још и данас постоје два часовника који један час после подне не објављују једним већ са тринаест откуцаја. Кад су војводи од Бриц-Вартера, који је дао да се ови часовници направи-

ла истурени крај греде саксију са шнећем. Тачно у подне, чим је постављена и дванаеста саксија, слуга их све скупи и односи у кућу, да после једног часа почне поново да их износи. На тај начин, пролазницима је довољан један поглед на доклат да виде колико је часова.

Обућар Ото Вегнер, из сеопчета Стразбург у Померанији, пуних петнаест година правлио је велики зидни часовник од сламе. Ово чудо од сата високо је 1.70 метара и има шест тегова. Цео часовник је направљен од ражане сламе, сем цифарника за који је Вегнер употребио сламу од зоби. Тегови су тешки свега 200 грама. Овај сат продат је 1928 године неком Американцу за 150.000 долара, али је приликом преноса оштећен. Пошто је Вегнер био умро, његов синовац морао је да оде у Америку да оправља сат. За оправку му је било потребно пет година.

Лондонски часовничар Џејмс Куке направлио је часовник који је радио помоћу барометра. Жива у барометру била је у вези са зупчаником часовника и покретала га при свакој промени ваздушног притиска. Часовник је био украшен драгим камењем и изазивао је опште дивљење.

У једној лондонској часовничарској радњи налази се збирка будилника, од којих један, уместо да звони, испушта метак из ништоља. Други будилник, опет, буди свог власника узвиком „бу“, припаљујући у исто време свећу која се налази поред будилника.

ЛЕГЕНДА О ХИЈАВАТИ

Познати амерички песник Хенри Водсворт Лонгфелоу (1807—1882) био је целог живота као студент, професор и познати књижевник — миран, повучен и скроман човек. Док је студирао у Брумсвику, граду који лежи у крају у коме има много Индијанаца, упознао је њихове обичаје, чуо многе приче и легенде. То га је инспирисало да напише поему „Песма о Хијавати“, у којој је обрадио најлепше индијанске легенде.

Поема о Хијавати никла је из легенди које су Индијанци са севера Америке исплели око митског јунака, човека необична рођења који је дошао међу њих да ослободи њихове шуме и реке, да их научи да не живе само од лова, већ да обрађују земљу, који је први донео кукуруз — њихову главну храну. Хијавата, што на индијанском језику значи „учитељ“ или „мудри човек“, учио их је да сва индијанска племена треба да живе у слози. Он је први Индијанац који је попустио лулу мира, позивајући сва племена да пођу путем љубави и слоге.

Како је Лонгфелоу сазнао за све те легенде и предања у којима се осећа мирис индијанских шума, ро-се са њихових пољана, види вијугави дим који се диже из вилгвама и чује грмљавина њихових водопада? „Рећи ћу вам и то“, каже он, „понављам вам их онако како сам их чуо са усана Навадахе, „слатког“ певача који је живео у зеленој долини Тавасента. Тамо је он певао песму о Хијавати, о ње-

говом чудном рођењу и животу, о томе колико је патио и шта је све учинио за срећу свог народа“.

Рођење и детињство Хијаватино

О прецима и рођењу Хијавате Индијанци имају више легенди. Једна од њих говори како је у давна времена са Месеца пала лепа Индијанка Накомис. Она се на Месецу љуљала на љуљашци на-чињеној од винове лозе. Једна њена другарица, која јој је за-видела на срећи што ће ускоро по-стати мајка, пресекала је лозу и Накомис је пала с Месеца у лепу индијанску долину Мускодеј. Ту, у тој цветној долини, родила се Ве-нонах, Хијаватина мати. Отац му је био Маджекивис, моћни Западни ветар. Онога дана кад се Хија-вата родила, Западни ветар је отишао на својим лаким крилима и никад се више није вратио, а Венонах је убрзо умрла од туге.

Хијавату је одгајила његова ба-ба Накомис. Љуљала га је у ко-левци од липовог дрвета, пуној меке маховине и певала му песме да не би плакао. „Ева-јеа (инна-нана), лане моје. Велики медвед је

близу. Ева-јеа, лане моје, да те не чује и не однесе“.

Хијавата је растао и постепено упознавао прерију и шуму, небо и реке. Није се бојао шумске та-ме јер га је Накомис научила да у њој нема ничег страшног. Он је знао да су чудновати крици који се ноћу чују из шуме само раз-говор сове и њеног птића. Мали Хијавата постао је друг и брат шумским животињама. Научио је њихов језик и знао је све шумске тајне: где веверица Андаумо кри-је своје лешнике, зашто је зец та-ко плашљив, а црвени јелен бр-зоног.

Кад је Хијавата одрастао, Јагу, велики путник и песник и прија-тељ старе Накомис, направио му је лук и стреле. Лук је био од ја-сенове гране, стрела од младог краста, а тетива од јеленске коже. Гада су му Накомис и Јагу рекли: „Одрастао си, сине. Иди у шуму, тамо где на проплажку пасе јелен са својом кошутом и улови га.“

Његов први лов

Скривен, Хијавата је чекао свој први плен. Чекао је док се из ши-пракја није помолио јелен који је уздрхталим ноздрвама испитивао да ли у близини има непријатеља. Ниједан листић није затреперно, ниједна гранчица није зашумела. Цела шума чекала је прву Хијава-тину стрелу. Стрела је зашумела и јелен се срушио на траву. Ње-

гово срце више није кучало, али је зато јаче закуцало срце срећ-ног Хијавате. Одвукао је црвеног јелена кући. Од јеленове коже Накомис му је начинила огртач какав носе одрасли људи, а месо је припремљено за велику гозбу на коју је позвано цело село. Го-сти су хвалили Хијаватину умеш-ност и наздрављали му називајући га Сан-ге-таха — Храбро срце — и Ман-го-тајси — Срчан човек.

Поклон „Пријатеља људи“

Дечак Хијавата израстао је у младог, снажнок и окретног човека. Од старих људи научио је све индијанске легенде и предања. Волео је да ради и поштовао је старије. Био је тако брз да је мо-гао да престигне стрелу коју је из свог лука избацио, а руке су му биле тако снажне да је њима и камење мрвио. Па ипак, Хија-вата није био задовољан. Једног дана отишао је сасвим сам у шуму, саградио себи вилгвам и тако усамљен размишљао о животу. Није мислио о томе како ће да по-стане још вештији ловац и рибар, нити о томе како да задобије рат-ничку славу и углед. Мислио је

шта би требало да учини па да Ин-дијанци постану срећнији, да ме-ђу многобројним племенима за-влда мир. Племена се између се-бе боре са ратничку славу и, још много више, за добро и богато ло-виште. „Зар ће наши животи увек зависити од дивљачи, рибе и раз-них шумских плодова“, разми-шљао је Хијавата. Четири дана није од бриге ништа јео. Петог да-на, кад је од глади већ био обне-видео, појавио се пред њим вели-ки дух Мондамини, Пријатељ људи, који је дошао да му каже да ће само радом и напором постићи оно што жели: миран живот и бла-гостање Индијанаца. Мондамини га је позвао да пође за њим. Без хране неколико дана нишао је Хи-јавата за Мондамино, кроз шуме и врлети. Последњег дана тог чуд-ног путовања Мондамини му је ре-као да су већ на крају пута и да ће он, Мондамини, исте вечери у-мрети. Нека га Хијавата сахрани и чува му гроб да не зарасте у ко-ров, нека га чисти од буба и црва и чува од похлених гавринова. Хијавата га је послушао. Једног дана, изненађен, приметно је да је из гроба изникла нежана, бледо-зелен листић. Сутрадан било их је још неколико. Биљка је брзо ра-сла, а кад је дошла јесен, зелено ли-шће добило је боју злата. На његовом стаблу сазревао је плод — кукуруз.

Тада је Хијавата приредно вели-ку свечаност у част Мондамина, Пријатеља људи, и прелао Инди-јанцима његов поклон. Живот „Црвених људи“ више није зави-сио само од ловишта. Имали су другу, сигурну храну коју су мо-гли себи да прибаве радом.

Последње дело и смрт Хијаватина

Лепо и мирно живели су Инди-јанци. Њихови песници и певачи певали су о новом, срећном жи-воту, о раду и плодовима које им је рад доносио. Хијавата је био задовољан. Једино му је било жао што се многе песме и легенде о прошлости полако заборављају, што нема начина да се сачувају за поколења која ће се тек родити. Шетајући једног дана шумом, Хи-јавата је изненада застао, сео на један камен, извадио своје боје и почео да црта. Једна права линија означавала је земљу, лук знад ње небески свод. Човекове стопе о-крнуте према вилгвама биле су знак позива пријатељима и гости-ма, криве руке симбол рата и у-ништавања. Змија је означавала непријатеља, бео круг живот а цр-ни смрт. Тако је Хијавата створио и индијанско писмо у сликама, а писмо је сачувало песме и легенде од заборава.

Кад му се приближила смрт, Хи-јавата се опростио од својих Ин-дијанаца и отишао у стојобину ветрова, код своје браће и оца, мрћног Западног ветра.

Градегина ВЕЛИКА ТРКА

Идите ви лепо, дедице, кући, седите у вашу столицу за љуљање и причајте учуци-ма приче. Није ово за вас. Ви имате „само“ двадесет и шест година више него што про-писи за ову трку дозвољавају“. Шалећи се тако, организатори трке одбили су пријаву Густава Хо-кансона.

Велика бициклистичка трка у којој је требало прећи пут од 1750 километара — од Хапаранде, гра-да који се налази одмах испод по-ларног круга, до Истада, на крај-њем југу Шведске — привукла је велики број такмичара. Дневни лист „Штокхолмс-Тиднинген“, који је организовао ову трку и победи-нику одредио награду од пет хи-љада кронара, опомену је бици-клисте да се не пријављују ако ни-су довољно снажни и издржљиви. Пријавило се више од хиљаду так-мичара, а одабрано је свега пеле-сет атлетски развијених младића. Њих су возом пребацили у Хапа-ранду, где су се неколико дана од-марали и припремали за трку.

Упорни такмичар

О старом шездесетшестогоди-шњем Густаву Хокансону, коме су се сви смејали кад се пријавио за трку, нико није водио рачуна. Он чак није добио ни бесплатну возну карту до Хапаранде, за коју није имао новца. Због тога је сео на свој бицикл и тако прешао 1.600 километара до места одређеног за почетак трке. Остали такмичари већ су били кренули кад је он тамо стигао. Стари Хокансон пошао је за њима. Приређивачи трке могли су да га искључе из ње, али га ни-су могли спречити да се на свом бициклу вози истим путем којим и такмичари. Судије му нису дале број и он је на својим грудима носио комад платна на коме је би-ла нацртана велика нула. Док су аутомобили са храном и осталим потребама ишли упоредо са так-мичарима, његова целокупна опре-ма била је једна чутурица за воду, кишна кабанџа и мала направа — ја означава број пређених киломе-тара. Испред њега, као испред о-сталих, нико није крчио пут. Он је понекад морао да се задржава да би сачекао док прођу аутомобили и кола, којих на овој аутостради увек има много.

Остали такмичари возили су са-мо дању. Сваке вечери чекала их је у хотелу добра вечера и угодна постеља. Густав Хокансон возио је три дана и три ноћи без престанка.

Четвртог дана отспавао је само три сата на једној дрвеној клупи у не-ком селу и одмах наставио пут.

Тих дана све шведске новине пи-сале су опширно о највећој бицикли-

стичкој трци која је икад у тој зе-мљи приређена, али Густава Хока-сона нико није поменуо. Тек кад је превалио близу 200 километара, људи су се заинтересовали за овог чудног такмичара. Када је Хокан-сон пролазио кроз мали град Лу-лео, један десетогодишњи дечак, угледавши га, узвикнуо је: „Гле-дајте, ено иде и један прадеда“. И заиста, стари Хокансон са својом седом косом и дугом брадом која се лепршала на ветру потсећао је више на „деду Мраза“ него на оз-биљног учесника једне тешке и на-порне трке. Један фоторепортер, који је чуо малишанов узвик, снми-о је старог Хокансона и послао своје листу фотографију и знак о „прадеди“. Сутрадан су све шведске новине писале о њему.

Насловаче за победника

За 6 дана, 14 часова и 20 минута стигао је „прадеда“ на циљ, и то двадесет и четири часа пре оста-лих такмичара. За то време спавао је свега десет часова, а хранио се воћем, кафом и колачима које су

му одушевљени Швеђани нудили дуж целог пута.

„Прадеда“ није добио награду која је била одређена за победни-ка, јер није био на листи такмича-ра. Али, из целе Шведске добио је многобројне поклоне. Међу њима је било и неколико удобних насло-вача, јер су дародавци сматрали да стари Хокансон ипак треба да се одмара после толиког напора.

Густав Хокансон није сео на би-цикл све до своје педесете године. Он није имао времена за то. Тре-бало је отхранити десеторо деце, а зарада сеоског надничара увек је била мала. Кад су му деца одрасла, зажеleo је да после дугогодишњег мукотрпног рада прибави себи и мало задовољства. Одлучио је да оде у Лапланд и да види поларну светлост и поноћно сунце. Кад му је жена приметила да за путовање треба много новца који они немају, одговорно је: „Да се виде нови крајеви, довољно је да човек има за то жељу, један бицикл и снажне ноге“. И то му је заиста било до-вољно. Купио је половини бицикл, узео један хлеб, чутурицу за воду, кишни капут и кренуо је на север. Провео је цело лето у крајевима око поларног круга, помагао тамо-шњим земљорадницима и горосе-чма и од тога живео. Почетком је-сени, кад су дани почели да краћа-ју, вратио се својој кући. Од тог времена он је често путовао по Шведској.

Када је „Штокхолмс-Тиднинген“ 1951 године организовао велику бициклистичку трку с једног краја Шведске на други, он се пријавио уверен да ће победити. И заиста, Густав Хокансон, кога цела Швед-ска данас зове „прадеда“, био је брзи и издржљивији од најбољих шведских бициклиста.

СКРИВАЛИЦА

У неком далеком и пustom крају три путника изгубила су свој дру-га и сада га траже. Можете ли ви да га пронађете?

ЈЕДАН БОРАЦ ИЗ ПРВОГ УСТАНКА

ХЕРОЈ ГРЧКОГ ЦАРОДА

На страницама наше историје на којима су забележена и-мена јунака из Првог устан-ка не налази се име Хаџи-Христа, кроз чије је поступке „Ср-бија израдила своје осећање према грчком народу“.

Он је био незнатан борац у Пр-вом српском устанку и у њему није стекао славу јунака. Њу је за-добно на другој страни: у борби за слободу и независност грчког народа. Захваљујући његовом ор-донане-официру Споридису, сачу-вани су оскудни подаци о Хаџи-Христу, коме је Грчка одала нај-већу почит коју је могла — про-гласила га за свог народног хероја.

Хаџи-Христо се родио у Београ-ду 1783 године. Мати му се звала Ана, а отац Петар Данковић. Међу-тим, према грчком историчару Ра-досу, презиме му је, изгледа, било Лобановић. Отац и брат погинули су му у Првом српском устанку, а он, говен од Турака, био је при-пућен да напусти Србију, па је о-тишао чак у Египат. Пошто је во-део војнички позив, пријавио се у египатску војску и добио чин офи-цера. Године 1824, кад је букнуо устанак у Грчкој, прешао је на Пе-лопонеуз са јаким Ибрахим-пашиним четама, које су имале да угуше по-буну. Али кад је у Триполтис ње-гова јединица први пут дошла у до-дир са грчким устаницима, Хаџи-Христо је пребегло на њихову страну, јер као стари устаник и бо-рац за народну слободу није хтео да се бори противу праведне ства-ри. Од тога тренутка он је стално ратовао као грчки официр и свуда се истицао храброшћу. Најзад, кад је Грчка ослобођена, Хаџи-Христо

је добио чин генерала, па је постао ађутант првог владоца слободне Грчке, Отона.

Споридис пише да су Хаџи-Хри-сто и његова жена добила 1833 го-

дине од кнеза Милоша Обреновића леп поклон са писмом у коме је овај изражавао задовољство „што је Србија кроз Хаџи-Христове по-ступке израдила своје осећање пре-ма грчком народу“. Истовремено, Милош га је замолно „да изрази краљу Отону нарочито поштовање, уверење о паменимим осећањима за процват Грчке и жарку жељу да види Грчку као српску сусетку“.

За његове велике заслуге, Грци су Хаџи-Христа прогласили за на-родног хероја. Иако Хаџи-Христо није био једини наш човек који се борио за грчку независност, он је, изгледа, био први и једини наш човек који је за своје заслуге до-био то највише признање.

Кроз наше павиљоне ЗАТРЕБАЈУЋОГ ВЕЛЕСАЈМА

Петнаест дана је Загреб био живљи него обично, петнаест дана су возови за Загреб и из Загреба били препуни. Гих дана одржавао се Велесаж. Његови посетиоци нису били само пословни људи, већ у много већем броју наши грађани из свих крајева земље, који су дошли не да кукуруз или продају, већ да виде најновија достигнућа наше индустрије. Јер, једно је читати о томе у штампи, а друго видети све то својим очима. А у изложбеним павиљонима се, заиста, имало шта и видети. За то се побринуло око 1.100 наших и страних излагача.

"Клима" по жељи

Јесте ли били кадгод у штампарији где је ваздух засићен оловним испарењима и мирисом штампарске боје? Ако јесте, онда сте, излазећи, удахнули свеж ваздух цуним плућима и помислили на оне који осам часова сваког дана проведу за својим машинима, испишујући у олову најновије вести о догађајима широм света, које

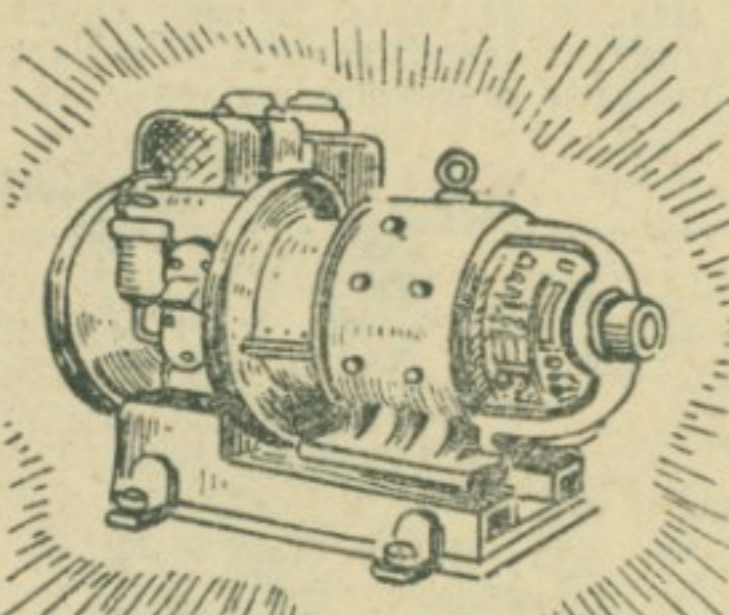
Подморница-играчка

ћете сутрадан са интересовањем читати. А таквих, и још тежих, радних места има још много. Зато сте се сигурно обрадовали видећи на сајму најновији производ предузећа "Вентилатор" — уређај за проветравање радних просторија. Али не само за проветравање. Они те просторије истовремено и греју и одржавају у њима потребну влажност ваздуха.

Права фабрика за "производњу" климе по жељи.

"Извори светлости", "девојка за све" и друге машине

Машине, машине на све стране... То су вредне руке израдне

Мала електрична централа

за вредне руке. Има их за металску, дрвну, текстилну и друге индустрије. Поред моћних електричних уређаја, могле су се видети и мале електричне централе, које су већ у многим нашим селима претвориле ноћ у дан. То су прави извори светлости.

Сви знамо за машине које се употребљавају у домаћинству за млевење меса, ораха и кафе. Али да једна машина ради све то, и још много више, то смо видели тек на Велесажу. Машина коју су израдили радници "Пролетера" из Жаркова меље месо, орахе и мак, сече кромпир, меси тесто, лупа беланца итд. Права "девојка за све", која ће добродоћу пекарима, послистичарима, куварима, а и већим домаћинствима.

Подморница — деџа радост и сторука ткаља

И модела бродова је било на сајму. Највећу пажњу посетилаца привлачили су типови путничких бродова "Владимир Назор" и "Опа тија", али су се деца највише окупљала око мале подморнице, која је могла, баш као права, да зарони, изрони и да се креће — зах-

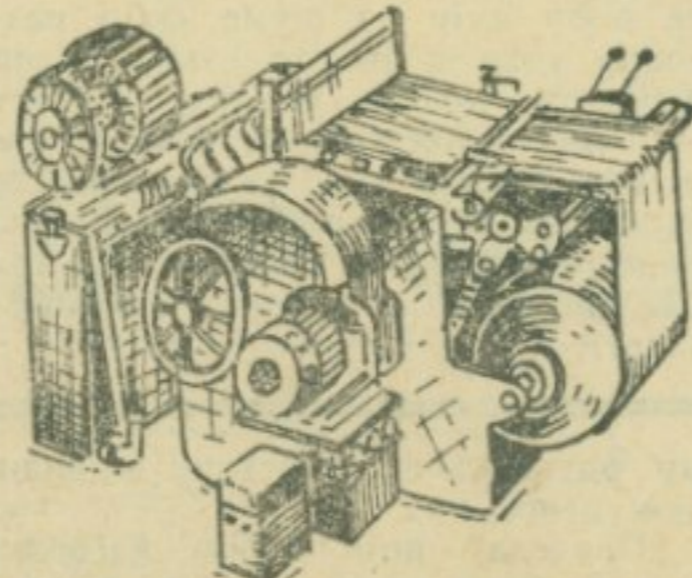
ваљујући свом „снажном“ гуменом „мотору“.

А ево и вредне раднице, сторуке ткаље. Наша нова машина за ткање у стању је да изатка за један час шест метара тканине. Њом се лако рукује: један радник може истовремено да контролише осам оваквих машина.

Цео намештај у једном орману

Пред штандом са намештајем гомила света. Гледају спаваћу собу — ништа нарочито: два кревета, два ормана, два ноћна стоћића, огледало, сто и столице. Па то можемо видети у свим продавницама намештаја. Али не! Претставник фабрике показује предности ове собе. Сви њени делови могу да се склопе и да стану у мањи орман, а овај у већи. Тако, приликом селидбе, можемо да пренесемо цео намештај у једном орману.

Третини вагон са ознаком носивости — 45 тона. Служи за транспорт руде и другог растреситог материјала. Али, он има и једну изванредно корисну особину. Ево, стигао је са товаром угља у своје одређиште. Треба наћи раднике да га истоваре. Није шала, четрдесет пет тона угља! — Не тр-

Наш разбој

ба, — вели кочињар, — и притискује једно дугме у својој кабини. За мање од једног минута истресен је сав терет из вагона.

Ко ће све набројати...

Ово су само неки, и то не највећи, успеси наше индустрије на овогодишњем Загребачком велесажу.

сајму. Тешко их је све набројати, али многи остају дуго у сећању. Рентген-апарат нишких "Завода РР", монтажне зграде предузећа "Трудобеник", практична електрична дизалица "Литостроја", аутоматске телефонске централе "Николе Тесле" и "Искре", нови транспортер "Јединства" из Загреба, грађевинске машине израђене у смедеревској фабрици, електрична пех за кађење "Бобе Милетића" из Чачка, разне пумпе нишке фабрике "Јастребац" — све су то драгоценни дарови наших људи својој земљи.

Видели смо на сајму и иностране производе. Дивили смо им се, али смо се нашима и дивили и радовали, јер међу њима видели смо

Уређај за проветравање

се јер су их израдиле наше руке, од нашег материјала, по напратима наших стручњака.

АНТОЛОГИЈА ИСТИНИТИХ ЧУДА

ДОБИО ДИПЛОМУ ПОСЛЕ СИНА И УНУКА

Мортимер Кули завршио је 1878 године студије у Америчкој поморској академији. По завршетку школовања није примио никакву диплому, јер тада оне нису ни давале. Кулијев син, а касније и унук, похађали су исту академију и оборица су добили дипломе. Касније, посебном одлуком, одобрено је да се дипломе издају и свим бившим ученицима. Тада је и стари Мортимер Кули добио писмену потврду о завршеној школи — после шездесет година, много доцније од свог сина и унука.

ЧУДНОВАТО ОСИГУРАЊЕ

Лондонско осигуравајуће друштво "Лојд" вршило је почетком овог века једно од најчудноватијих осигурања. Оно је осигуравало студенте за случај да падну на испиту. Једини услов био је да осигурани студент редовно похађа сва предавања.

ПРВИ "ДОКТОР" МЕДИЦИНЕ У АМЕРИЦИ

Данијел Гарнер, професор природних наука из Лондона, поклоњено је 1723 године неколико књига Јелском универзитету у САД. У знак захвалности Универзитет је доделио Гарнеру титулу доктор-медицине, мада он никада није био лекар, нити је Јелски универзитет тада имао медицински факултет.

НАЈСКУПЉИ СВЕТИОНИК

У близини Бордоа, у Француској, налази се најскупљи светионик на свету. Он је сазидан тако да је у исто време служио и као светионик и као летњикованц француских владара. Висок је 60 метара, а светлост његових рефлектора види се на даљини од 40 километара.

КАДРИЛ НА ПАЊУ

У америчким прашумама расте неколико врста циновског дрвећа. Међу њима су најпознатије секвоје које могу да достигну старост од неколико хиљада година. Таква

једна циновска секвоја, висока деvedесет метара и стара две хиљаде година, била је посечена 1854 године, и на њеном пању одржана

Громобран на кишобрану

Кишобран је постао од сунцобрана који је био познат још у време старих Асираца и Египћана. У то доба сунцобран је био скупоченост и претстављао је искључиву привилегију принчева и владара. О томе нам сведоче бројни барелефи нађени у рушевинама асирске престонице Ниниве, као и фреске у гробницама египатских градова Мемфиса и Тебе. Први писани трагови о кишобрану налазе се у списима Кинеза Чуе-Лија, из XI века пре наше ере.

Кишобран су у Европу из Африке и Индије донели португалски морепловци тек у другој половини XVI века. Најкасније су га примили Енглези, који га данас највише користе и производе. У Енглеској је кишобран усвојен тек у XVII веку.

Облик кишобрана од XVII века веома се разликовао од данашњег. Он је био необично велики. Ду-

је играчка. На њему је стало четрдесет и девет особа. Тако је на пању секвоје, као у каквој пространој дворани, одиграо кадрил, игра која је у то време била веома омиљена.

ПРВИ ПРОФИЛ У ИСТОРИЈИ

Антигон "Киклоп" (384—301 пре наше ере), један од генерала Александра Великог, изгубио је у рату једно око. Кад је постао намесник једне области у Азији, из-

дао је новац са својим ликом. Да се не би видело да је без једног ока, на новцу је израђен његов профил. То је први профил за који се зна у историји уметности.

МАРШ СМРТИ

Руски цар Павле I, познат у историји под именом "луди цар", био је суров и манијачки педантан.

Једнога јутра, 1799 године, вршио је смотру своје телесне гарде и приметио је том приликом да дугме на блузи једног војника није добро зашавано. Црвен од беса узвикнуо је: "Налевокрут и у Сибир". Цела телесна гарда кренула је из тих стопа на марш према Сибиру без хране и топлог одећа.

ЖИВО ЈЕЗЕРО

У близини Ампа Верапаса, у Бразилији, налази се једно језеро које становници из околине називају "живо језеро". На површини овог језера појављује се таласи кад човек са обале мало гласније викне.

НЕПИСМЕНИ ПЕСНИК

Келмон, први енглески песник (VII век), био је неписмен. Он је све своје песме диктирао другима, који су их белелили.

НЕУМОРНИ ПЛАНИНАР

Енглец Фредерик Спенсер Чепмен за 25 часова испео се на 29 планинских врхова. Он је за то време прешао 130 миља, а надморска висина свих висова, на које се испео, износи укупно преко 10.000 метара.

ЗАЦОНИ ДИВЉИХ ЖИВОТИЊА

Људи који су пажљиво посматрали живот и навике животиња које називамо дивљима тврде да оне уопште нису дивље, већ да се у својим међусобним односима управљају по утврђеним правилима понашања. Ти неписани закони који међу њима владају веома су строги и немају милости за преступника, јер се њима обезбеђује живот и опстанак читаве врсте.

Небудни стражар

Познато је да готово све животиње које живе у дружинима постављају стражара око свог доњишта. Једнога дана јато врана пало је на кукурузно поље. Стражар није суделовао у пљачки, већ је са највише гране једног бора осматрао околину. Међутим, он није био довољно пажљив јер је допустио да се сопственик поља неопажено привуче и из непосредне близине опали из ловачке пушке у гомилу врана. Убио је неколико, а остале су се дале у бекство. Али, и поред журбе с којом су бежале, одвојило се ипак десетак врана и крштећи напало врлану-стражара. Али, то није било све. Јато је већ било далеко одмакло, а стражар је остао сам на једном дрвету близу кукурузног поља. Био је избачен из дружине. Ту казну је и заслужио: на њему је лежала одговорност за живот читавог јата, а он се о њу огрешно и био крив за смрт неколико његових чланова.

Преварени гост

Једнога дана ишао је неки ловац шумом, кад близу једне плантаже памука приметиле лисицу како с муком вуче убијеног тетреба. Птица је била тешка десетак килограма и дија је безуспешно поку-

шавала да је одвуче у своју јазбину. Изненада, она је остави и изгуби се у шибљаку. Ловац је то искористио и стрпао тетреба у своју торбу. Само што је одмакао десетак корака, кад чу неки шум и угледа како се она лисица опет привлачи, али не више сама, већ у друштву једне друге лисице. Ло-

вац се брзо сакри и посматраше шта ће бити. Обе лисице ревносно су њушкале околину, али тетреба нису могле да нађу. Тада одједном придошлица скочи на ону прву лисицу и поче да је уједа. Она се сматрала превареном и хтела је да казни свога домаћина који ју је био позвао на гозбу, а од јела ни трага.

Неспретан помагач

Други, опет, ловац приметно је из заседе две лисице које су се шуњале поред једног пиринчаног поља. Једна се лисица сакрила у жбуње крај саме стаје, док је дру-

га отишла преко поља. Није прошло много, кад довац зачу кевтање и опази како лисица гони зеца, терајући га баш ка онем месту где је била остала друга лисица. И заиста, кад је несрећни зек пролазио поред жбуна, скочи на њега она сакривена лисица. Да ли је она била невешта, или већ стара и слаба — тек прогоњени зек успео је да умекне. Убеђена да је преварена, лисица-хајкач баца се на ону другу с таквом јарошћу да је притиснула ловца тек кад им је савим близу пришао. Па и тада, бежећи поред пиринчаног поља, лисице нису престајале да реже једна на другу и да показују зубе.

Смењени вођа

Животиње обично бирају за вођу дружине најјачег или најiskusнијег члана. Незавидан је његов положај. Дружина му не прашта ни најмању грешку и одмах га смењује. Тако је један ловац посматрао јато дивљих гусака како у облику клина летн прилично високо над једним насељем. Док су прелетале изнад дворништа неке фарме, фармер опали из пушке на јато. Једна гуска паде, а остале се винухе у висину. Истовремено, оне кљуновима нападоше свог чедног у клину и отераше га на зачеље. Сматрале су да их није добро вођио, те су му ускратиле право да и даље буде предвођик јата.

Трпељивост међу животињама

Код животиња се често може видети трпељивост између разних врста. На имању неког природњака дизао се огроман стари бор, чије је избушење стабло служило као склониште разним птицама. Налазиле су се у њему дупље првендаћа, хубастог црног детлића, златног детлића, веверице, кукувије и сокола. Све су то били птици парови са младима — шест породица разних порекла и „националности“, па ипак су живеље у миру и слози. Колико је ту требало снопљивости и депог понашања па да у једничкој кући тече миран живот.

Каква је разлика између...

... ЈЕЛЕНА И СРНЕ?

Иако су данас ретка дивљач, јелена и срна некад је било врло много у свим нашим шумама. Али, зато што се данас сасвим ретко могу срести, и то у врло високим планинама, не само деца већ ни многи одрасли не знају разлику нити однос између јелена, срне и кошуте, нити знају назив њихових младунаца.

Обе врсте ових лепих животиња, које су прави украс шуме, припадају заједничкој фамилији — јелена. Мада имају доста истих особина, имају много и сасвим различитих одлика.

Јелен, кошута и лане чине једну породицу, а срндаћ, срна и њихово лане — другу.

Јелен је најлепши претставник своје фамилије, која, сем срна, броји још много врста. Јелени су дугачки око два, а високи око један и по метар. Према узрасту развијају им се рогови, и одрастао јелен може да има читаву високу круну разгранатог роговља. Док његова кошута нема ни рогова ни гриве, њега краси густа грива на дугом и витком врату.

Лети су јелени углавном сиво-мрки, а зими првено-мрки. Живе у групама, засебно од кошута, са којима су увек ланад, од којих мушка само дои не одрасту.

Преко дана леже сакривени у легалу, а предвече излазе на пашу, са које се враћају тек изјутра, када их ловци дочекују. За разлику од своје кошуте, јелен је свиреп, груб и егостичан према својој породици. Не показује љубав ни према ланету, као што то показује његова мати. Јелени воле пријатне звуке и кад чују фрулу или какву другу свиралу стану, па ће се чак и приближити, мада се иначе клоне људи и осећају мирис човека на 300 па и више метара.

Срндаћ и срна у пола су мањи од јелена и кошуте. Дуги су један метар, а високи 75 сантиметара. Срндаћ има сасвим мале рогове, док их срна по правилу нема. Одликују се великим лепим очима и живим погледом. Срндаћи и срне не сачињавају одвојена стада као јелени и кошуте. Срндаћ обично иде са својом породицом, али је и он себичан и егостичан. Чим осети опасност, бежи и остаља срну да се сама бори за лане. Иначе, срндаћ је работоран, али ако је непријатељ јачи не упушта се у бој.

И јелени и срне имају лепо тело, високе витке ноге и витак врат. Поноситог су изгледа, одлични су тркачи и скакачи. Препоне прескачу без тешкоћа и добро пливају. Имају изванредно развијен слух, њух и вид.

Зализнате?

„ЛЕТЕЋИ КОЛОС“

Доктор Хилдегард Хоуард, научник који ради у Земљском музеју у Лос Анџелосу, саопштио је почетком прошлог месеца да је после вишегодишњег испитивања фосила, откопаных у централној Невади, успео да идентификује њихово порекло. Он је открио да је коstur који је испитивао припадао највећој досад познатој птици. Доктор Хоуард је реконструисао крила овог летелице колоса и утврдио да је њихов распон износио 5 метара и 10 сантиметара. То је скоро исти распон крила као што је имао ловачки авион „Њипорт“, употребљаван у Првом светском рату. Ова птица, названа „Тераторник инкредибилис“, која је живела пре 20.000 година, предак је највеће познате птице албатроса, чији распон крила може да достигне три и по метра.

НАЛИВ-ПЕРО КОЈЕ СЕ ПУНИ ВОДОМ

У Америци је недавно израђено необично налив-перо, које је изазвало велико интересовање потрошача, а за бринутоост код многих прозвочача налив-пера. То перо у своме резервоару не садржи течну мастило већ концентрат мастила у чврстом стању. Празни део резервоара пуни се водом која раствара само један део површинског слоја концентрата са којим је у додиру и то увек до одређене густине која одговара боји и густини најбољег течног мастила. Кад се овако добијени раствор мастила потроши, перо се поново пуни водом. Предност оваког пера није само у томе што се пуни водом, већ и што концентрат траје годину и по дана.

ТРИДЕСЕТ ПРВИ САТЕЛИТ У НАШЕМ СУНЧАНОМ СИСТЕМУ

Јупитер, највећа планета нашег сунчаног система, има и највећи број чланова у својој породици. Од 1610 године, када је Галилео Галилеј открио помоћу примитивног дурбина прва четири Јупитерова пратиоца, па до недавно мислило се да их нема више од једанаест. Међутим, ускоро је пронађен

још један његов сателит и то сасвим неочекивано.

Септембра прошле године, када је Јупитер био најближи земљи, амерички научник Николсон посматрао га је две ноћи кроз чувени телескоп на Вилсоновом брегу, чији пречник износи два и по метра. Истовремено, он је хтео да фотографисе области у којима се налазе већ познати Јупитерови пратиоци, чија је места желео тачно да означити зато што им путање услед променљивости сунчаног дејства на њих, још нису прецизно обележене. И баш зато што путање нису утврђене, Николсон није у први мах знао да је открио један нов месец. Посматрајући сасвим малу планету мислио је да се пред њим налази Јупитеров сателит број 10 који је променио место. Али када је извршио снимњање, он је на фотографијама открио нови, дванаести месец који је толико мали да у пречнику има нешто мање од петнаест километара. Овим открићем број познатих пратилаца у нашем сунчаном систему износи 31, јер поред Месеца, Марс их има 2, Сатурн 9, Уран 5, Нептун 2 и Јупитер дванаест.

„ЛЕТЕЋИ ТАЊИРИ“ — ОД ДРВЕТА

Недавно је над варошицом Пизом у Италији летело преко стотину правих правцаких „летећих тањира“ — земаљског порекла. Њих је конструисао један италијански инжењер и снабдео их малим мотором од једва пола коњске снаге. Направљени су од дрвета и имају свега 85 сантиметара у пречнику. Да се не би изгубили, а и да својим падом не би изазвали панику код становништва, сви су они били везани за земљу танким челичним ужетом. Летели су брзином од 140 километара на час, али само три минута — колико им је дозвољавала резерва горива и дужина челичног ужета. После спуштања на земљу, „тањирима“ је требало пуна четири часа да се охладе.

ЕЛЕКТРОНСКИ РУЧНИ САТ

Једна америчка радионица за израду сатова израдила је модел ручног сата који се не навија, јер уопште и нема фелера. У сат је уграђен мали мотор који покреће једну минијатурна батерија. Сат ради сасвим тачно, пошто мотор равномерно даје погонску снагу. Једна батерија траје дуже од године и када се истроши може да се замени. Овај сат је велик као и обични ручни сатови.

МАНЕВРИСАЊЕ БЕЗ ЛОКОМОТИВЕ

У Енглеској је конструисана једна справа која може да вуче по шинама вагон натоварен са 75 тона материјала. Овом справом, коју покреће мотор са три брзине и са ваздушним хлађењем, може да рукује једно лице помоћу нарочите ручице. Овај „размештач“ вагона, који је прикључан на последњем Сајму британске индустрије у Бирмингему, намењен је за маневрисање.

ЗВУЧНИК БЕЗ МЕМБРАНЕ

Сарадници истраживачког института у Сан Антонију, у Тексасу, начинили су нови звучник без механичке мембране. За овај звучник, који је добио име јонифон, употребљава се загрејана платинска електрода која ствара јонизовани облак паре веома осетљив на све промене у јачини високофреквентног електричног поља. Овај облак се шири и скупља и на тај начин ствара звучне таласе.

НАЈОПАСНИЈЕ МОРСКЕ НЕМАНИ

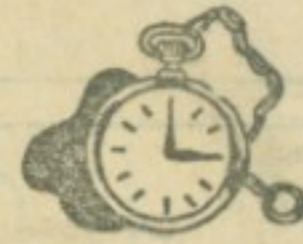
Најопасније морске животиње нису, како се то обично мисли, ни морски пси ни октоподи. Највећи морски разбојник је циновски „морски паук“ који може у пречнику да достигне више од три метра. Он непосредно напада човека. У лов на те велике морске пауке који жи ве у Јапанском Мору обично крећу добро организоване и обучене екipe.

Такође је врло опасна врста рака — људождера који живи поред аустралијских обава. Једна његова клешта су дугачка као рука у одрасла човека. Он своје жртве прво убија клештима, а затим поједу.

Јестели већ чилида...

... на висини од 15.000 метара просечна температура износи 70 степени Целзиусових испод нуле.

... највећи шинал који је икад уловљен на улици био је тежак 545 килограма. Њега је маја ове године у водама Перуа уловио Алфред Глезел из Тексаса, САД.

... обичан цени часовник откупа 17.160 пута у једном часу или 411.840 пута за дан и ноћ.

... глодар цереба, који је знатно мањи од миша, може да скочи више од три метра.

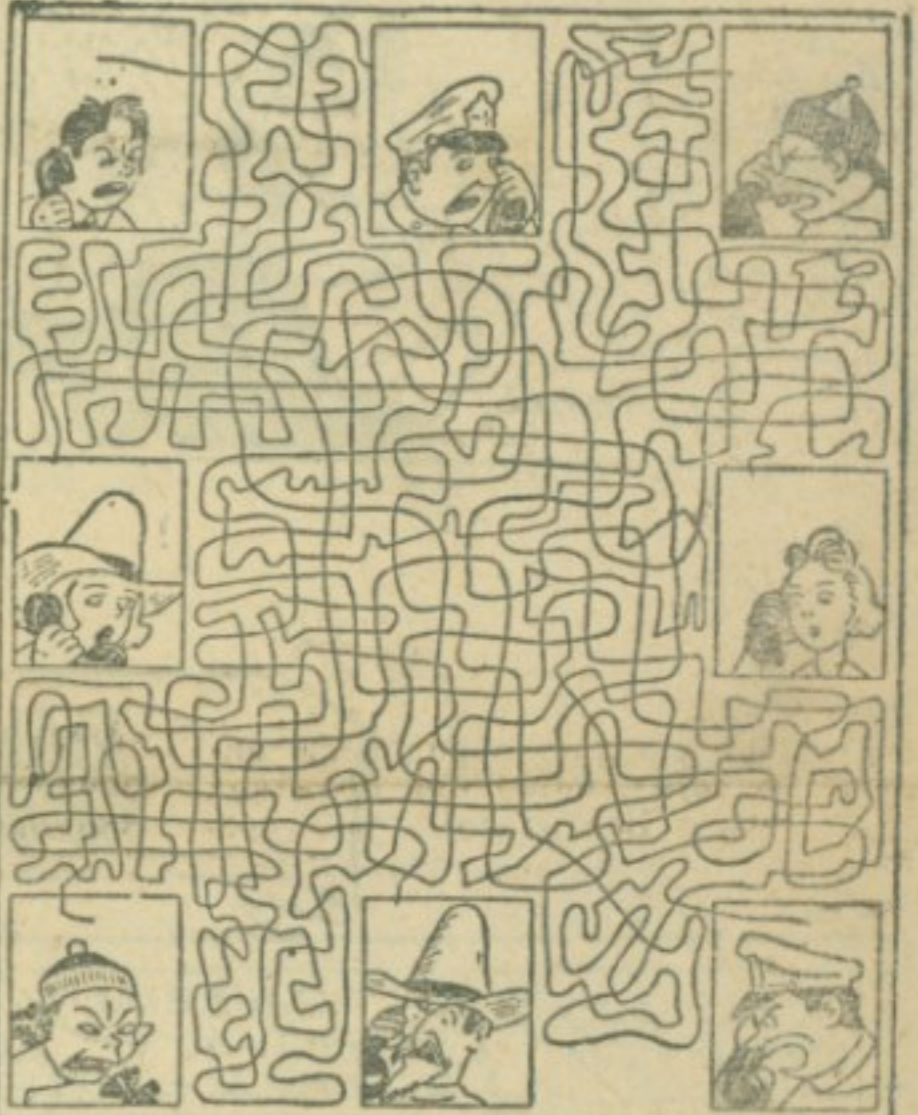
... колоњска вода савршава се од алкохола, воде и мирисних етеричних уља.

... Ескимни радо пију растопљену житовињску маст.

... пиринчом се исхрађује више од половине становника на земљи.

ТАВИРИНТ

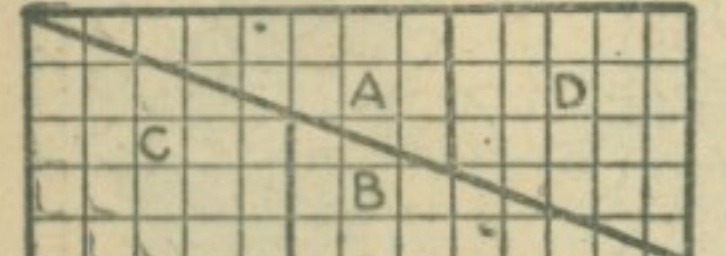
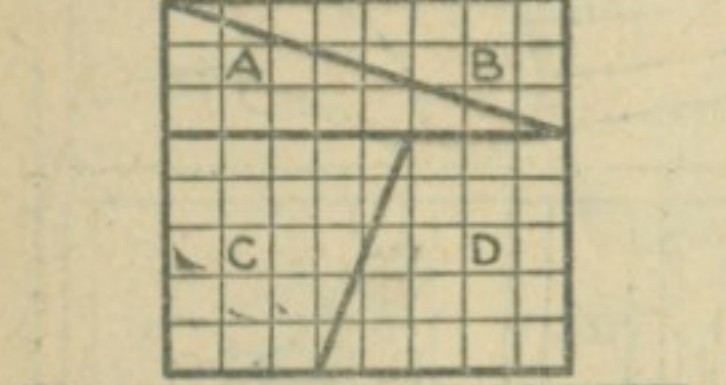
Чупави младић желео би да говори с годоглавом девојком, војник с официром, Кинез с наочарима са својим сународником, девојка са шеширом са својим оцем. Међутим... проверите да ли им је телефонска централа добро дала везу!

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

8x8 = 65!

Нацртајте квадрат чија је свака страна дугачка четири сантиметра и поделите га на 64 поља (8x8). Свако поље имаће стране дугачке пет милиметара. Исеците га најзад, као што видите на слици, на два троугла А и В и два трапеза Ц и Д (слика 1). Реконструисајте ова два троугла и трапеза добићете не више квадрат, него правоугаоник (слика 2). Избројте сада мале ква-

дате који га сачињавају: сад их има 65. Али немојте се збунити, то је само оптичка варка: 8x8=64.

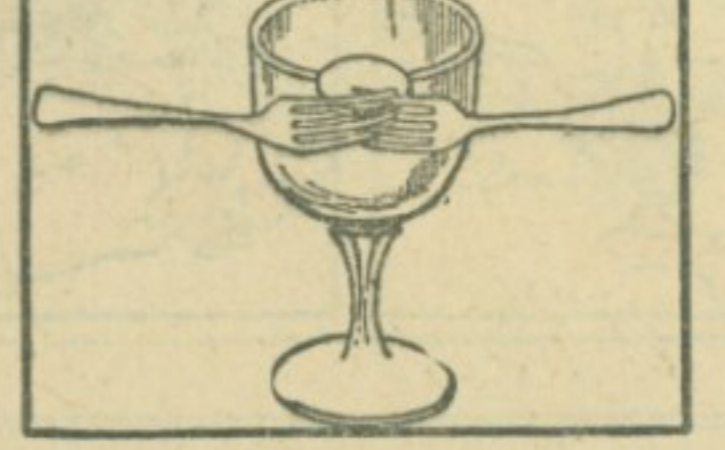
драте који га сачињавају: сад их има 65. Али немојте се збунити, то је само оптичка варка: 8x8=64.

ИГРА „ЖМУРКЕ“

Ову игру деца нарочито воле зато што се може играти и у соби. Игачи изаберу неко место у одаји и не напуштају га до краја игре. Претходно они међу собом измењају делове одеше, а затим

ЧУДНА РАВНОТЕЖА

За овај оглед потребна је повећа чаша, две виљушке и једна об-

тодинарка. Новац се стави, као што се на слици види, између зуба обе-

ју укрштених виљушак и с њима заједно на ивицу чаше. Петодинарку треба померити по ивици чаше док се не доведе у положај равнотеже. Виљушке и петодинарка ће лебдети на чаши, али се зато немојте изненадити ако се све сруши. Тада почните опет испочетка.

Варо су постајале имена?

... ОГЊЕНА ЗЕМЉА

Огњена Земља добила је име на следећи начин. Магелан је пловећи ноћу крај обала, које су биле пуне, видео по врховима планина многе ватре како горе. Због тога је тој земљи дао назив Огњена Земља. Иначе Огњена Земља је острво које се налази јужно од Јужне Америке. Острво је велико 71.500 квадратних километара.

... ОМ

Ом је јединица за мерење електричног отпора. Име је дошло по Георгу Ому, немачком физичару (1787—1854)

... МАНСАРДА

Реч мансарда постала је по имену француског инжењера Мансара, који је први почео, у 17 веку, да гради кровове таквог облика да се и таван могао користити за становање.

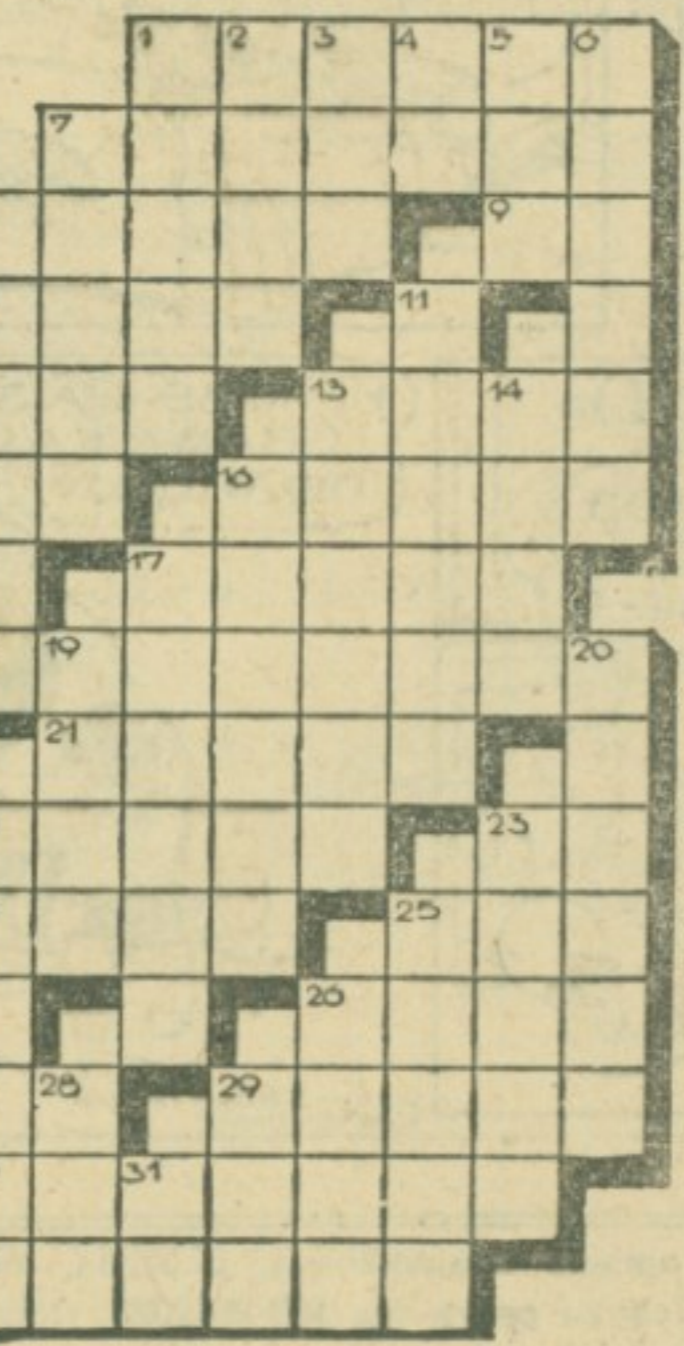
... ШЕБОЈ

Шебој, име једног цвета, реч је персијског порекла. На персијском језику ше-бој значи „ноћни мирис“.

УКРШТЕНЕ

Водоравно: 1) једна од девет муза; 7) чувени француски књижевник-реалиста; 8) најсавршеније живи биће; 9) предлог; 10) летопис; 12) гоуба; 13) славни француски сликар из XIX века; 15) иницијали српског књижевника; 16) клисура; 17) део собног намешта-

ја; 18) продужетак; 21) признаница (страно); 22) велики камен; 23) иницијали македонског књижевника погинулог у НОБ; 24) отац; 25) аждаха; 26) врста цвећа; 27) иницијали презимена и имена нашег младог шаховског мајстора; 29) сокак; 30) ропак; 32) врста ресторана.

Усправно: 1) терет; 2) позив; 3) није тежак; 4) иницијали наше књижевнице; 5) име композитора Сибелијуса; 6) лековита биљка; 7) име пијанисткиње де Бришолери; 8) презиме славног филмског комичара; 11) покривач; 13) интерес на уложени новац; 14) река у Француској; 16) месо без костију; 17) олмазда; 19) званични списи; 20) река у Хрватској; 22) део човечијег тела; 23) башица; 25) мелодија; 26) ексер; 28) турски господин; 29) река у Босни; 31) македонски узвик.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) гама; 5) Кутина; 7) реса; 8) три; 10) драма; 12) ар; 13) рата; 15) ча; 17) Нитон; 19) Инд; 21) kota; 22) Кавала; 24) шебе; 25) ова; 27) Ерато; 29) ас; 30) раса; 32) ер; 34) ритер; 36) рас; 38) јота; 39) марела; 41) Микл. Усправно: 1) гузар; 2) атаман; 3) ми; 4) Ант; 5) пас; 6) ара; 7) рачи; 9) Ирена; 11) етика; 14) Аполо; 15) анкер; 18) Отава; 20) дабар; 23) ветар; 24) фемар; 26) асура; 28) Оснјек; 31) атоли; 33) рам; 35) ета; 37) сам; 40) ри.

2 животи Бица и Бума

НИ КРИВ - НИ ЛУЖАН

